Yıldızeli İlçesinin İnanç Coğrafyası

Ahmet Gökbel

Ağtepe

İlçeye bağlı Kıvşak köyüne 10 km. uzaklıkta ve yaklaşık 1000 m. yükseklikte “Ağtepe” adında bir tepe vardır. Burada, kim olduğu ve hayatı ile yaşantısı hakkında hiçbir bilgi olmayan bir kişinin yattığına inanılmaktadır. Bu ziyaret tepesinde birkaç yıl öncesine kadar irili ufaklı taşlarla çevrili bir yerin bulunduğundan bahsedilmektedir. Anlatıldığına göre genç bir kız rüyasında burada bir yatır görür, daha sonra rahatsızlığı için buraya gelip dua eder. Oradan ayrılırken dizlerindeki ağrı sızı kalmadan normal yürümeye başlar. Bunun üzerine kızın babası burayı bir metre yüksekliğinde yaptırır. Şu anda bu yapının üzeri açık olup yakınında bir kuşburnu ağacı ve bir çeşme bulunmaktadır. “Ağtepe” ziyaretine bölge halkı genellikle havalar kurak gittiği zaman yağmur duası için, sarası olanlar bu hastalık, vücudunun herhangi bir yeri uyuşarak eli ayağı büzülenler bunlardan kurtulmak için, ayrıca baş ve diş ağrıları çekenler ile ağzı, burnu eğilip göz ağrısı çekenler bu sıkıntılarından kurtulmak amacıyla gitmektedir.

Kurt Çamı

Kurt Çamı” ziyaret yerine gelince, Kıvşak köyüne girmeden önce yolun kenarında büyük bir çam ağacı vardır. Buna “Kurt Çamı” denir. Kısaca “Kurt Çamı”nın efsanesi şöyledir: “Kıvşak köyüne, komşu Kaleköy’den bir genç kız gelin gelmiş. Bu gelinin bir yıl sonra bir çocuğu olmuş. Fırtınalı ve soğuk bir Ocak ayında Kaleköy’deki ailesinin yanına gitmek için yola çıkmış. Ancak ailesinin yanına çocuğu ile birlikte gitmeye utandığı için çocuğunu yol kenarındaki çamın altına yatırmış. Köyüne ulaşınca yapılmakta olan bir cem ayinine katılmış. O anda ailesi çocuğu sorunca, Kıvşak köyünün girişindeki çam ağacının altına bıraktığını söylemiş. Bunu duyan dede, çocuğu getirmesi için üç kişiyi görevlendirmiş. Çocuğun ölüsünü veya dirisini bulmak için gitmişler. Çamın yanına yaklaştıkları zaman bir de ne görsünler; bir kurt çocuğu emziriyor. Kurt, kendisine yaklaşan kişileri görünce çocuğun ağzını memesinden ayağıyla iterek bıraktırıp oradan ayrılmış”. Bundan sonra bu çama “Kurt Çamı” adı verilmiş. Köylüler “Kurt Çamı”nı şu nedenlerden dolayı ziyaret etmektedirler:

* Kısmetlerinin bağlandığına inanan gençler, buraya gelerek çamın etrafında üç kere üçler adına döner, dua ve niyaz edip mum yakarlar.

* Gece uykudan uyanıp ağlayan ve korkan çocuklar “Kurt Çam”a getirilerek çamın etrafındaki topraktan üç, yedi veya oniki gün yalattırılır.

* Çocuğu olmayan ve çocuğu yaşamayan kadınlar ile bahtı kapalı genç kız ve erkekler buraya gelir, oradaki topraktan bir miktar alıp bir kısmını yemeğe bir kısmını da suya katarak üç gün aç karna içerler.

* Bunların dışında herhangi bir sıkıntısı olanlar, dilek ve isteklerinin yerine gelmesi için "Kurt Çam"a gelerek isteklerini bildirip çaput bağlarlar.

Kuşevliği

Sarıkaya köyünün güneyinde yaklaşık 1500 metre yüksekliğindeki "Kuşevliği" adı verilen tepe de adı geçen köy ve çevre köyler tarafından kutsal kabul edilmektedir. Kuşevliği diye bilinen ziyaret tepesi çam ormanlarıyla kaplıdır. Köylülere göre bu tepede bir yatırın varlığına inanılmakta, ancak yeri bilinememektedir. Bu tepede büyük bir mağara bulunmaktadır. Bundan yaklaşık 15 yıl öncesi köylülerden birisi merak ederek mağaraya girer. Ancak birkaç gün sonra ölür. Bu nedenle o günden sonra bu mağaraya girmeye kimse cesaret edemez. Ayrıca "Kuşevliği" tepesindeki ağaçlara kimsenin zarar vermediği ve herhangi birisini kesmekten kaçındığı bildirilmektedir. Bu tepeden ağaç kesenin ocağının batacağına inanılmaktadır. Sarıkaya sakinlerine göre, Kuşevliği tepesinde kutsal bir güç var, bu güç kendilerini ve köylerini korumaktadır.

Kurşunlu veya Kar Ören

İlçeye bağlı Yusufoğlan beldesinin doğusunda Yıldız Dağı'nın eteğinde beldeye yaklaşık 10 km. uzaklıkta büyük siyah bir kaya vardır. Bu kaya ve kayaya binaen o bölge köylüler tarafından "Kurşunlu" (veya Kar Ören) ziyareti adıyla bilinmektedir. Bu ziyaretin aşağı tarafında yine kurşunlu ismi verilen bir su akmaktadır. Ayrıca burada bölge insanı tarafından kimliği tam olarak bilinemeyen bir yatır bulunmaktadır. İnsanlar, buradaki suyu şifalı olarak görürken, adı geçen kaya da diğer taşlardan farklı olarak kutsal kabul edilir. Edindiğimiz bilgilere göre halkın taşı kutsal olarak görmesinde ve suyu şifalı kabul etmesinde oradaki yatırın etkisi büyüktür. Kurşunlu ziyareti deyince akla oradaki kaya, su ve yatır birlikte gelmektedir. Kurşunlu ziyareti genellikle şu nedenlerden dolayı ziyaret edilmektedir. Çocuğu olmayan bayanlar oraya giderek orada yatan kişinin mezarından aldıkları bir miktar toprağı Kurşunlu'nun suyu ile ıslattıktan sonra Oniki İmam adına oniki gün aç karna yerler. Yine cilt hastalıklarına iyi geliyor inancıyla oraya gidilerek kurban kesilir, o bölgeden alınan bir miktar toprak yara olan yere üç gün sürülür, daha sonra oradaki su ile yara olan yer yıkanır. Bunların dışında her türlü nazara karşı korunma, yapılan büyü ve sihirlerin bozulması amacıyla da oraya gidilir, mum yakılıp orada bulunan kuşburnu ağacına çaput bağlandıktan sonra oradan alınan bir miktar toprak evin giriş ve çıkış eşiğine serpilir.

Bebek Tekkesi

Yine Yusufoğlan beldesinin kuzeyinde "Bebek Tekkesi" adı verilen büyük beyaz bir taş vardır. Belde sakinleri bu tekke hakkında çok şey bilmemektedirler. Burada bir yatırın bulunup bulunmadığı da kesin değildir. Bu tekkeye genellikle herhangi bir sıkıntı olduğu zaman çocuklar götürülürler. Hasta olan çocuk bu taşın etrafında üç, yedi veya oniki defa döndürülür. Daha sonra oradan alınan bir miktar toprak çocuğa yedirilir ve mum yakılarak tekkeden ayrılınılır. Tekkeye giderken yanlarında götürdükleri lokma, varsa oradaki çocuklara dağıtılır. Bebek Tekkesi'ne genellikle yürümede zorluk çekip yürüyemeyen çocuklar, uykusunda ağlayan ve korkan çocuklar ve dili peltek olan çocukların tedavisi için gidildiği tespit edilmiştir. Bunların yanısıra çocuğu çok olup ta çocuğunun cinsiyetinin değişmesini isteyen kadınlar ile hiç çocuğu olmayan kadınların da dileklerini belirtmek için buraya geldikleri belirtilmektedir.

Düşek

İlçeye bağlı Karakaya köyünün doğusunda köye 10 km. uzaklıkta ve tahminen 1000 m. yükseklikteki bir tepenin üzerinde bir taş yığını vardır. Köylüler tarafından bu taş yığını "düşek" diye bilinir. Anlatıldığına göre, yıllar önce burayı köyden birisi rüyasında görür. Daha sonra oraya gider bakar ki, taşlar birbiri üzerine yığılmış ve içlerinde büyük bir taşın ortasında göz şeklinde bir oyukluk var. Buna dilek taşı denmiş. Bu olaydan sonra köy halkı burayı ziyaret etmeye başlamıştır. Karakaya köylülerine göre, burası maddi ve manevi bütün hastalıklar için şifa kaynağıdır. Karakaya ve çevre köylerden gelenlerin düşeği ziyaret etme nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

* Havalar kurak gittiği zaman yağmur duası için buraya gidilerek kurban kesilip dua edilir. Bu esnada dilek taşına taş atılıp tutturulmaya çalışılır.

* Yapılan her türlü büyü ve sihirlerin bozulması için düşeğe gidilir, dilek taşına taş tutturulup mum yakılır. Ayrıca orada bulunan kuşburnu ağacına çaput veya saç teli bağlanır.

* İlkbaharda ilk gök gürültüsü olduğu zaman sızısı ve ağrısı olanlar oraya giderek yuvarlanırlar.

* Çocuğu olmayanlar çocuklarının olması, çocuğu yaşamayanlar ise çocuğunun yaşaması amacıyla düşeğe giderek toprağından bir parça alıp bunu üç gün üçler adına aç karna yerler. Yine düşük yapan kadınlar ile doğumu zor olan hamileler buraya giderek dilek ve isteklerini belirtip dilek taşına taş tutturup dönerler.

* Hayvanlarında herhangi bir hastalık görülenler zaman buraya giderek dua ve niyazda bulunduktan sonra mum yakıp toprağından bir miktar alırlar. Alınan toprağı tuzla karıştırarak hayvanlara yalattırırlar.

* Herhangi bir cilt hastalığı olduğu zaman da düşeğin ziyaret edildiği belirtilmektedir. Cilt hastalığı amacıyla düşeğe gelenler dilek taşına taş tuttururlar. Daha sonra oradan aldıkları bir miktar toprağı su ile karıştırarak yara olan kısma yedi veya oniki gün sürerler.

Banaz

İlçeye bağlı Banaz köyünün kuzeyinde Pir Sultan Abdal'ın heykelinin bulunduğu çevre kutsal kabul edilmekte, buradan ağaç kesilmemekte ve ot koparılmamaktadır. Aynı zamanda heykelin sağ ve sol tarafında bulunan kuşburnu ağaçlarının bölge halkı nazarında özel önemi vardır. Buraya gelen insanlar kuşburnu ağaçlarına dileklerini diler, çaput bağlarlar.

Yine Banaz köyünde Pir Sultan'ın küçük oğlu olduğuna inanılan Seyid Ali adında bir yatır vardır. Bu yatırın mezarının çevresinde kuşburnu ağaçları bulunmaktadır. Buraya ziyarete gelenler dualarını edip, dileklerini belirttikten sonra dualarının kabulü için başlarındaki yazma veya elbiselerinden bir parça yırtarak kuşburnu ağaçlarına bağlarlar.

Nazlımağa (Daybala)

Yücebaca köyü ile Kaleköy arasında olup Kıvşak köyünün kuzeyinde yer alan ve etrafı çam ağaçlarıyla çevrili "Nazlımağa" adıyla bilinen bir yatır vardır. Bu yatının yanında bulunan kuşburnu ağacı da kutsal kabul edilip bu ağaca dilek tutularak çaput bağlanır.

Ada Tepe

Yücebaca köyünün batısında yer alan "Ada Tepe" ziyaretindeki yatırın sağ yanında bulunan kuşburnu ağacı ile Katıralan yakınındaki "Karamuk" ağacı, köylüler tarafından kutsal kabul edilip dua ve niyazdan sonra çaput bağlanmaktadır.

Huri Melek

Katıralan köyünün batısında, köye 10 km. uzaklıkta, çam ağaçlarıyla kaplı bir tepede "Huri Melek" adında bir ziyaret yeri vardır. Bu ziyaret yerinin ön tarafındaki çeşmenin üstündeki kuşburnu ağacına buraya gidenler tarafından çaput, iplik ve saç telleri bağlanarak dilekler dilenmektedir.

Sancılı Çam

Davulalan köyünün doğusunda, köye yaklaşık 15 km uzaklıktaki Akdağ adı verilen tepenin üzerindedir. Anlatıldığına göre, Akdağ'ın tepesinde büyük bir çam ağacı varmış. Kümbet köyünden birisi, sekiz yaşındaki oğlu ile birlikte odun ihtiyacını gidermek için Akdağ'a gelmiş. Yolun kenarındaki bu büyük çam ağacını görünce kesmeye heveslenip kesmiş. Ancak kesme esnasında oğlu babasını "baba, bunda çaput bağlı, bu bir ziyaret yeridir, bu çamı kesme" diye uyarmış. Babası da ağaçtan ziyaret olmaz deyip çamı kesmeye başlayınca çamdan kan akmaya başlamış. Daha sonra çamı kağnısına yükleyip yolda giderken Tayalan Köyü yakınlarında kağnı devrilerek adam altında kalıp ölmüş. Davulalan köylüleri bu çamın kesildiği yere bir kuşburnu

ağacı dikmişler. O zamandan sonra buraya "sancılı çam" adını vermişler. Günümüzde o çamın yerine dikilen kuşburnu ağacı bölge insanı tarafından kutsal kabul edilmektedir. 1996 yılında burası kuşburnu ağacını da içine alacak şekilde 55m2'lik bir alan şeklinde çevrilmiştir. O çevrede yaşayan insanlardan bu ziyaret yerini, boğmaca hastalığı olanlar, sarası olanlar vücudunun herhangi bir yeri uyuşup el ve ayağı çekilenler romatizmal hastalıkları bulunanlar ziyaret ederek sıkıntılarının geçmesi için dua ve niyazda bulunurlar. Dileklerinin kabul olması amacıyla da kuşburnu ağacına çaput bağlayıp oradan ayrılırlar. "Sancılı Çam" ziyaretine bunların dışında, havalar kurak olduğu zaman yağmur duası için gidilerek orada kurbanlar kesilir, dua ve niyaz edilir ve semah dönülür.

Diğer Bazı Yerler

Ayrıca Kaman köyündeki "Karaziyaret" yatırının yanındaki kuşburnu ağacı, Ortaklar (Çavuşlu) köyünün doğusundaki "İbrahim Dede" ziyaretinin yanındaki kuşburnu ağacı, Yusufoğlan beldesinin mezarlığında bulunan "Yusuf Dede"nin mezarının üzerindeki çalı ve kuşburnu ağacı ve Akpınar köyünün kuzeybatısında, köye yaklaşık 10 km. uzaklıkta yüksek bir tepenin üzerindeki "Akbaba" türbesinin yanındaki ardıç ağaçları, ilgili köylüler tarafından kutsal görülmekte ve dilekler belirtildikten sonra bunlara çaput bağlanmaktadır.

Şifalı Sular

Şimdi de yörede yaşayan Alevilerin kutsal olarak gördükleri ve şifalı kabul ettikleri suları ve bunlarla ilgili uygulamaları vermeye çalışalım:

1. Sivas - Yıldızeli yolu üzerindeki "sıcak çermik" adıyla bilinen kaplıcanın gerek Aleviler gerekse Sünniler tarafından birçok hastalığa iyi geldiğine inanılır. Bu kaplıcayı yöre halkının yanı sıra komşu illerden de birçok insanın, kırık-çıkık, her türlü romatizmal ağrılar, kadın hastalıkları, çocuğu olmayan kadınların çocuklarının olması gibi nedenlerle ziyaret ettikleri anlaşılmaktadır. Gelenler genellikle 21 gün kalmak şartıyla günde sekiz saat banyo yaparlar.

2. Yöredeki Alevilerin zaman zaman Ilıca köyünde bulunan kaplıcaya gittikleri belirtilmektedir. Bu kaplıcanın suyu sodalı olduğu için böbrek taşlarını erittiğine inanılarak hem suyundan içilir hem de banyo yapılır.

3. Kaman köyü sınırları içerisinde bulunan sodalı suyun böbrek ve bağırsak rahatsızlıklarına iyi geldiğine inanılmaktadır.

4. Banaz köyünde bulunan Pir Sultan Abdal çeşmesinden akan su, o yöredeki insanlar tarafından kutsal kabul edilmektedir. Niyet edip inanarak bu sudan içen kişinin rahatsızlığının geçeceğine inanılır.

5. Ayrıca, ocak ailelerin okudukları sular, dedenin okuyup elini batırdığı su, türbe ve tekkelerin yanlarında bulunan sular birer şifa kaynağı olarak kabul edilir.

Bütün bunların dışında yöre insanının su kültü ile ilgili bazı inançlarını belirten çeşitli deyişler vardır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

* Akan suya küfredilmez, tükürülmez ve bevledilmez. Çünkü su nurdur.

* Kötü rüya gören kişi, benden uzak olsun, su alıp götürsün diye rüyasını akan suya söyler.

* Rüyada temiz su görenin ferahlığa çıkacağı, bulanık su görenin sıkıntıya düşeceğine inanılır.

* Kapı eşiğine, çağlığa (sulaga) ve ateşe su dökülmesi iyi olmaz.

* Coşkun suya bakan kişinin günahları dökülür.

* Cem törenlerinde dedenin dua ettiği su kutsaldır.

* Acılarını azaltması için ölünün yıkandığı sudan artanı, yakınlarının eline dolandırılır.

* Sancısı olan kadının sancısı kesilsin diye suya bıçak vurulur.

Netice itibariyle, eski Türk inançları içerisinde önemli bir yer tutan "Yer-Su" kültü, 11. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya yerleşmeye başlayan Türk boylarıyla birlikte Anadolu'ya taşınmıştır. Tespit etmeye çalıştığımız bu bilgiler, "Yer-Su" kültünün Yıldızeli ve çevresinde yaşayan Aleviler arasında bütün canlılığı ile yaşamaya devam ettiğini göstermektedir.